

Oorlogsfotografe Mariëlle van Uitert zelfs voor de duivel niet bang

'RAMBO' IN BOERKA

Taliban stuurde moordcommando op haar af

Exclusief
door Charles Sanders
OEROEZGAN

ZE WAS afgelopen jaren kind aan huis bij ISAF-troepen in Afghanistan, maar ging ook in de dodendriehoek rond Bagdad op patrouille met de beroemde Amerikaanse 82e luchtdoeldivisie. Net als veel van onze uitgezonden militairen vindt Mariëlle van Uitert de beëindiging van de Nederlandse missie een gemiste kans. „Want het werk daar is nog lang niet af.“ De oorlogsfotografe keerde recent terug uit Oeroezgan, waar ze optrok met het Korps Mariniers.

KANDAHAR, zaterdag

We ontmoeten Mariëlle van Uitert in het ISAF-ziekenhuis van Kandahar Air Field, Zuid-Afghanistan. Op uitnodiging van Nederlandse artsen en verpleegkundigen zijn we getuige van het werk in de operatiekamers van het nagelnieuwe militaire hospitaal.

Het is een bizar beeld. Twee chirurgen, tijdelijk in dienst van de NAVO, amputeren het onderbeen van een Talibanstrijder. Amerikaanse infanteristen, vinger aan de trekker, houden een oogje in het zeil; niet dat deze vijand op het punt staat te ontsnappen, maar toch...

Als de zaag in het been gaat, wenden de soldaten hun blik van het bloedbad op het bed af. De Talibanstrijder werd neergeschoten toen hij borbommen plaatste, dus hij krijgt volgens de Amerikanen niet meer dan zijn verdiende loon. Maar tegen dit slagerswerk zijn zelfs de magen van beide in de strijd gelouterde GI's niet bestand. Van Uitert, fotografe uit Brabant, heeft daarentegen geen last van knikkende knieën. De 36-jarige geeft geen krimp en laat haar camera klikken. „Een roeping“, zegt ze, als we even later over de stoffige wegen van de immens grote vliegbasis lopen. „Het is behoorlijk verslavend, dat werk in het heetst van de strijd. Hier in Afghanistan heb ik vooral het beeld vanuit de ogen van gewone burgers geschoten. Hoe zij tegen de oorlog aankijken, hoe zij de inzet van ISAF-troepen, ook van onze eigen Nederlandse mannen en vrouwen, zien.“

Haar foto's verschenen op de voorpagina's van de internationale kranten. Van The Guardian tot De Telegraaf. Niet alleen uit oorlogsgebied, maar daar ligt wel haar professionele hart. Ondanks of misschien wel dóór het gevaar. Want dat blijft de grote uitdaging.

In 2008 ging het bijna mis, toen Mariëlle van Uitert voor een hulporganisatie in het oosten van Afghanistan werkte. 'Unembedded' dit keer, dus niet onder de paraplu van ISAF-troepen. Ze was in de Nangarhar regio, bij de aan Pakistan grenzende Khyber-pas. Onder een alles verhuullende boerka had ze haar camera's verstopt. De Taliban is heer en meester in dit gebied en slaat vooral toe op de 150 kilometer lange weg tussen de oostelijke stad Jalalabad en Kaboel. Met bloedige moordpartijen op burgers, ontwikkelingswerkers en westerse militairen.

Speerpunt

„Ik was daar om foto's te maken van het werk van een hulporganisatie in ziekenhuizen“, vertelt ze. „Het vroedvrouwenprogramma van de Verenigde Naties is de Taliban een doorn in het oog, het is een speerpunt van moslimextremisten om hulp aan zwangere vrouwen onmogelijk te maken. Ik fotografeerde in een kleine kliniek mishandelde meisjes en vrouwen. In de kelder werd psychische hulp geboden, verborgen voor de buitenwereld. Maar het ziekenhuis had al veel dreigbrie-

„Ik sliep naast Amerikaanse GI's op de grond van één van Saddams paleizen“

ven gekregen en blijkbaar wist de Taliban dat ik, een blanke vrouw met camera's onder haar boerka, in het gebied verbleef. Ik moest hals over kop vluchten, reed met een auto over onverharde wegen, zag vanachter mijn sluijer hoe Amerikaanse militairen naar herbommenten zochten.“

Later hoorde Van Uitert dat de Taliban de kliniek met explosieven had willen ontploffen, toen zij daar haar werk deed. Ze wachtte dagenlang in doodsangst in een pensioen in Jalalabad op hulp van de VN. Zonder satelliettelefoon, zon-

der werkende gsm, zonder contact met de buitenwereld. „Ik sliep onder mijn bed, omdat er aanwijzingen waren dat de Taliban achter me aanzat en ik zo hoopte niet onmiddellijk door kogels te worden getroffen als ze in mijn kamer-

tje het vuur zouden openen“, vertelt ze. „Na twee dagen werd ik door een busje van de VN opgehaald, ik lag op de vloer, onder de banken. Met een klein propellervliegtuig keerde ik terug naar Kaboel, waar het toen ook niet bepaald

veilig was. Onderweg vertelde een hulpverleener dat haar Japanse collega diezelfde week was ontvoerd en onthoofd. Dat was ook mijn voorland, als het aan de Taliban had gelegen.“

Risico van het vak, re-

■ Bijzondere beelden uit Irak en Afghanistan, vaak van gesluierde vrouwen. „Maar achter die boerka's zag ik bijna altijd een glimlach.“

FOTO'S: MARIËLLE VAN UITERT

■ Mariëlle van Uitert, net terug uit Oeroezgan. „Onze klus was daar nog lang niet geklaard.“

FOTO: RIAS IMMIK

vendien kan ik laten zien waar het echt om gaat.“

Bijvoorbeeld in Rwanda en in de Centraal Afrikaanse Republiek, berucht vanwege de kannibaal Jean-Bédel Bokassa. De man die zichzelf tot keizer kroonde, liet halverwege de jaren zeventig zijn politieke tegenstanders én ongehoorzame schoolkinderen in stukken snijden, gooidde ze in de vriezer en at ze bij speciale gelegenheden op...

Eretitel

De Nederlandse fotografe was ook in Irak, waar de bloedige strijd al zeven jaar duurt. Mariëlle van Uitert heeft goede contacten bij de NAVO en het Pentagon. Vooral met de parachutisten van de 82nd Airborne Division, eretitel 'America's Guard of Honor', heeft ze een nauwe band. De beroemde eenheid landde 6 juni 1944 tijdens D-Day in Normandië en maakte deel uit van Operatie Market Garden, de geallieerde poging om door te stoten naar Arnhem.

Nu jagen de para's in het gevaarlijke oosten van Afghanistan op kopstukken van de Taliban, maar in april 2009 was de divisie nog volop actief in de dodendriehoek rond de Iraakse hoofdstad. De Nederlandse fotografe trok daar wekenlang met de elitesoldaten op. Ze at zoals de para's eten, marcheerde met ze mee, soms dagen

achtereen. Haar onthullende fotoreportage noemde ze 'De weduwen van Bagdad'.

„Amerikanen zijn geweldig“, lacht ze, „die nemen je overal mee naar toe. Ben je 'embedded', dan ben je gewoon één van hen. In goede en slechte tijden. Haar onthullende fotoreportage noemde ze 'De weduwen van Bagdad'.“

„Amerikanen zijn geweldig“, lacht ze, „die nemen je overal mee naar toe. Ben je 'embedded', dan ben je gewoon één van hen. In goede en slechte tijden. Haar onthullende fotoreportage noemde ze 'De weduwen van Bagdad'.“

„Goed en slecht zijn relatieve begrippen in landen als Afghanistan en Irak, realiseert Van Uitert zich als geen ander. Want achter een soms met gevaar voor eigen leven geschoten oorlogsfoto die de wereld overgaat, schuilt vaak amper te beschrijven leed. De Brabantse: „In Bagdad fotografeerde ik een vrouw; haar familie had samengewerkt met de Amerikanen van de 82e luchtdoeldivisie. Ze waren gewaarschuwd dat er wraak zou volgen van Al Qaeda of Jahesh Al Mahdi. Die kidnappen, verkrachten, martelen en moorden. Zelfs kinderen zijn hun prooi. Maar waar kun je naar toe, als je in een buitenvrij van Bagdad leeft? In een land waar 5000 Amerikanen sneuvelen, sinds de invasie van maart 2003... De familie die ik volgde, zou een vreselijk lot wachten, ontsnappen was onmogelijk. Twee dochters werden onthoofd, verkracht en door het hoofd geschoten. De terroristen hakten de lichamen in stukken en dumpten de ledematen 's nachts voor de deur van die arme mensen.“

Mariëlle van Uitert keerde deze zomer terug uit Afghani-

stan. Ze was met de Luchtmobiele Brigade in de Baluchi Vallei en ging met het Korps Mariniers van Tarin Kowt naar Cop Tabar - langs IED lane - op patrouille. „Angst heb ik niet“, zegt ze, „alleen toen ik opgesloten zat in zo'n Viking-rupsvoertuig voelde ik me benauwd. Doodskisten op rupsbanden, zoals later tijdens een borbomaanslag ook zou blijken.“

Over het einde van de Task Force Uruzgan heeft ze, na met ISAF-troepen én hulporganisaties te hebben gereisd, een genuanceerd beeld. „We laten een schizofreen land achter. Natuurlijk moet de oplossing voor het probleem uiteindelijk van de Afghanen zelf komen, maar het Nederlandse vertrek komt te vroeg, de klus was nog lang niet af. Ik weet dat het Provinciaal Reconstructie Team (PRT) geweldige werk heeft verzet in de provincie, maar wat gebeurt er als straks ook Britten, Australiërs en Amerikanen vertrekken? Ik vrees het ergste voor de mensen die met ISAF hebben samengewerkt. Een land als Afghanistan heeft een vorm van dictatuur en buitenlandse steun nodig. Althans, de komende jaren. Je kunt niet zo maar de deur achter je dicht trekken en thuis veilig verder gaan met je lentje.“

Parachutisten

„Zij zijn de zwakste partij, die vrouwen“, weet Van Uitert. „Eeuwenlang onderdrukt, leek er eindelijk hoop te gloren na de Amerikaanse invasie van oktober 2001. Maar nu, met het Nederlandse vertrek, ziet het er toch weer somber uit. Ik heb ze gefotografeerd. Vaak was er oogcontact, vanachter mijn en hun boerka's. Een glimlach, een twinkeling. Dat waren de mooiste momenten.“

Het werk van Mariëlle van Uitert is te zien in het Genie Museum van de Koninklijke Landmacht in Vught en op exposities in Amsterdam en - vanaf 6 september - in de Centrale Bibliotheek van Arnhem. 'Smile now, cry later', 'wegwerp soldaat', 'ISAF's

„Ik wil daar de Zwarte Weduwen, die zelfmoordaanslagen plegen op Russische doelen“, met mijn camera vangen“, zegt ze. „Dat zijn vrouwen, wanhopig na vele jaren oorlog. Ze willen zich wreken voor de dood van hun geliefden. De Russen jagen met man en macht op deze 'marteelaarsbrigade', die tot in de metro van Moskou dood en verderf zaait. Het haast onmogelijke vastleggen met de lens, voor minder doe ik het niet.“

'God roept je'

Een niet-alledaagse cliënt diende zich bij mr. Raab aan met een niet-alledaagse zaak.

Johannes van Beek was diepgelovig en wilde daarvan openlijk getuigen. Aan zijn halsketting hing een groot, opzichtig felgeel kruis.

Hoe oprechter het geloof, des te minder vertoon, flitste het door het hoofd van de raadsman. Om de zaak open tegemoet te kunnen treden, verdrong hij die gedachte. Het had er evenwel alle schijn van dat hij eerst bekeerd moest worden, vooraleer hij toegelaten werd Johannes te mogen adviseren.

Spreuken als: 'Het geloof is niet het begin, doch het einde van alle weten', 'Geloof dat zich bewijzen laat, is geen geloof' en 'De waarheid des geloofs is niet wat men gelooft, doch dat men gelooft', verlieten Johannes' mond in een tempo dat kon wedijveren met de snelheid van bovenmatige buikloop.

Na hem enig historisch besef te hebben bijgebracht, resulterend in de opmerking dat de kruistochten een gepasseerd station waren, verzocht de

advocaat Johannes zich tot de naakte feiten te beperken.

Geschrokken en beduusd van dit wulpse woordgebruik, legde Johannes zijn probleem voor. Hij lag in de clinch met de gemeente, die zich verzette tegen de concrete vorm van zijn uiterlijke geloofsbeleving. Op de zijgevel van zijn woonboerderij stond in knalgele, kapitale letters: God roept je.

De gemeente was van oordeel dat het uiterlijk van de boerderij vanwege die letters en met name vanwege het gebruik van felle, contrasterende kleuren ernstig in strijd was met redelijke eisen van welstand. Zij vorderde daarom, op grond van de Woningwet, verwijdering van de tekst, onder oplegging van een dwangsom.

Vanaf dat moment belichaamde de gemeente voor Johannes al het denkbare kwaad. Erger dan de duivel, Satan, Lucifer en Mefisto tezamen. Volgens hem handelde de gemeente in strijd met het recht op vrije menings-

uiting en vrijheid van godsdienst. Mr. Raab zag zich genoodzaakt ook het juridische besef van zijn cliënt op het vereiste niveau te brengen. Volgens rechtspraak van de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State en van de Hoge Raad, kunnen redelijke eisen van welstand worden aangemerkt als een belang voor

RECHT VOOR Z'N RAAB

Mr. M. MOSZKOWICZ jr.